

h e u n i

SISÄMINISTERIÖ

19. 08. 2014

INRIKESMINISTERIET

Viite
SM008:00/2012

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain ja ulkomaalaislain 52 b ja 52 c §:n muuttamisesta

Lausuntonaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain ja ulkomaalaislain 52 b ja 52 c §:n muuttamisesta Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI) toteaa seuraavaa.

Ihmiskaupan uhrien auttamista koskevan lainsäädännön selkeyttäminen on erittäin kannatettavaa. Auttamisprosessin läpinäkyvyyden ja ennustettavuuden lisääminen on erityisen tärkeää uhrin näkökulmasta, mikä on todettu myös HEUNIn ihmiskauppaa koskevissa tutkimuksissa. Myös uhrien yhdenvertainen kohtelu tulee taata heidän oleskelulupastatuksestaan tai asuinpaikastaan riippumatta.

HEUNI on aiemmin todennut (mm. ollessaan kuultavana ko. luonnosta valmistelleessa sisäministeriön työryhmässä), että ihmiskaupan vastaisen työn kokonaisvaltaisuuden takaamiseksi tarvittaisiin ihmiskaupan uhrien auttamista koskeva erillislaki. Sisäministeriön työryhmässä on päädytty ratkaisuun, jossa erillislain sijasta olemassa oleviin lakeihin tehdään muutoksia. Tämä ei ole uhrien itsensä eikä eri toimijoiden välisen yhteistyön näkökulmasta erityisen selkeä ratkaisu, sillä erillislaki olisi mahdollistanut aiempaa yhtenäisemmän mallin, ns. kansallisen ohjausjärjestelmän ("national referral mechanism") kehittämisen. On varsin sekavaa, että vastaanottolaissa säädetään asiasta, joka voi koskea niin Suomen kansalaista, EU-kansalaista tai ns. kolmannen maan kansalaista. Ottaen huomioon, että ihmiskauppa on edelleen varsin tuntematon ilmiö tavalliselle viranomaiselle, olisi tärkeää, että sitä koskeva lainsäädäntö muodostaisi mahdollisimman selkeän kokonaisuuden.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on Suomessa toiminut varsin matalalla kynnyksellä silloin kun uhri on jo esitetty otettavaksi järjestelmän piiriin. Uhrien tunnistamisen osalta olisi kuitenkin ensisijaisen tärkeää lisätä eri viranomaisten ja toimijoiden tietoisuutta ihmiskaupasta, sen eri muodoista ja tunnuspiirteistä, jotta hyväksikäyttöä kokeneet henkilöt voidaan todella ohjata auttamisjärjestelmään. Auttamisjärjestelmän piirissä olleista uhreista vain varsin harva on kohdannut seksuaalista hyväksikäyttöä. Tämä on poikkeuksellista Euroopan tasolla ja antaa aihetta epäillä, että seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneita henkilöitä ei ole tunnistettu riittävästi eikä viranomaisten taholta ohjattu auttamisjärjestelmän piiriin samassa määrin kuin työperäisen hyväksikäytön uhreja.

Toisaalta HEUNIn tutkimuksissa on todettu, että työperäisen hyväksikäytön uhreilta puuttuu tietoa oikeuksistaan suomalaisessa työelämässä. He pelkäävät viranomaisia eivätkä tiedä mistä apua voi hakea. Näin ollen erityisesti järjestöillä on keskeinen rooli ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa ja

niille tulisi taata riittävät resurssit tämän työn tekemiseksi. Myös ammattiliitoilla on tärkeä rooli uhrien auttamisessa. Suomesta puuttuu lisäksi järjestö, joka keskittyisi nimenomaan työperäisten maahanmuuttajien auttamiseen. Järjestöt voisivat uhrin suostumuksen saatuaan ohjata heidät edelleen auttamisjärjestelmään.

Ehdotus ns. toipumisajan käyttöön ottamiseksi uhrille, joka on haluton ottamaan yhteyttä ja toimimaan yhteistyössä esitutkintaviranomaisen kanssa on sinänsä kannatettava. Jos uhrin tahdosta riippumatta toipumisajan jälkeen hänen tilanteestaan ilmoitetaan poliisille, voidaan kuitenkin kysyä kenen etua järjestelyllä ajetaan: uhrin vai viranomaisten? Tilanteessa tulee aina varmistua siitä, ettei uhrin tai tämän perheen turvallisuus tai oleskelu Suomessa vaarannu siitä, että hänen asiastaan tehdään poliisille ilmoitus.

Lopuksi on todettava, että ihmiskaupan uhrien auttaminen ja tunnistaminen ovat keskeisessä roolissa myös ihmiskaupan ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Ennaltaehkäisyn parantaminen taas vaatii kokonaisvaltaista koordinaatiota ja laaja-alaista tiedottamista. Puuttumalla lievempiin hyväksikäytön muotoihin jo varhaisessa vaiheessa voidaan estää tilanteen kehittyminen ihmiskaupaksi. Uhrien oikeussuojan kannalta on tärkeää, että heillä on tarpeeksi tietoa ja tukea ajaa omia oikeuksiaan ja saada korvaus koetusta hyväksikäytöstä.

19.08.2014

Anniina Jokinen,
Erikoissuunnittelija
YK:n yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI)